

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZNANSTVENO VIJEĆE ZA TURIZAM I PROSTOR

i

EKONOMSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE U SPLITU

organiziraju

znanstveni kolokvij *TURIZAM, JAVNO I ZAJEDNIČKO DOBRO: otvorena pitanja korištenja i upravljanja javnim prostorima*

10. lipnja 2024. u Splitu

Poštovani/e!

Čast nam je i zadovoljstvo pozvati Vas da sudjelujete svojim izlaganjem na znanstvenom kolokvij *TURIZAM, JAVNO I ZAJEDNIČKO DOBRO: otvorena pitanja korištenja i upravljanja javnim prostorima*, koji organizira Znanstveno vijeće za turizam i prostor Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u suradnji s Ekonomskim fakultetom Sveučilišta u Splitu.

Kolokvij će se baviti promišljanjem međuodnosa turizma i javnih/zajedničkih dobara. Ta se tema nametnula kao nužnost proizašavši iz aktualnog razvojnog trenutka hrvatskog turizma, koji se, pod pritiskom rastućeg neoliberalnog tržišnog opredjeljenja, sve češće proziva kao glavni krivac za brojne probleme u domeni korištenja javnih i zajedničkih dobara.

Poznata je činjenica da su javna dobra vrsta kolektivnih dobara koja pripadaju svim članovima društvene zajednice, stoga ih se ne može isključiti iz korištenja pogodnosti koje takva dobra pružaju bez obzira na to jesu li članovi zajednice sudjelovali u njihovu financiranju ili nisu. Primjeri takvih dobara jesu javna infrastruktura, nacionalna sigurnost, sigurnost građana i imovine, svjetionici i sl., a u većini država, posebno europskih, tu se ubrajaju i obrazovanje, zdravstvo i znanost. Za razliku od javnog, zajedničko je dobro po svojoj naravi ograničeno, stoga zahtijeva da zajednica koja se njime koristi uredi način njegova korištenja ne bi li se osigurala njegova održivost. U pravilu upravljanje zajedničkim dobrima ne smije biti povjereno isključivo državi, kao ni tržištu, nego nekom obliku zajedničkog, participativnog upravljanja. Primjeri zajedničkih dobara jesu izvori vode, morski i riječni riblji fond, plaže, pašnjaci, oranice te kulturna baština.

Suvremeni turizam znatno utječe na javna i zajednička dobra. Osim niza pozitivnih učinaka i doprinosa u ostvarenju ekonomskih i društvenih probitaka u lokalnoj zajednici, oni negativni, nažalost, puno su češće u fokusu. Tako primjerice turističke destinacije često pate od problema prekomjernog turizma (engl. *overtourism*), što dovodi do zagušenja, onečišćenja i degradacije infrastrukture i prirodnih resursa.

Neodržive turističke prakse, poput pretjeranog razvoja obalnih područja ili krčenja šuma radi izgradnje odmarališta, mogu dovesti do degradacije okoliša, gubitka bioraznolikosti i uništavanja staništa. S druge strane, pretjerana komercijalizacija i kulturna komodifikacija mogu dovesti do erozije lokalnih tradicija, jezika i običaja, jer se zajednice više bave udovoljavanjem turističkim preferencijama nego očuvanjem vlastite baštine. Ne manje važan jest i problem preopterećenosti javnih usluga poput prijevoza, zdravstvene zaštite i sanitarnih uvjeta, ali i ugroze sigurnosti kao posljedica prevelikog broja posjetitelja.

Prethodno obrazloženi pritisci turističke industrije na javna i zajednička dobra itekako su prisutni i u Republici Hrvatskoj. Usprkos postojanju brojnih strateških dokumenata i kvalitetne legislative uglavnom usuglašene s direktivama i propisima Europske unije, razvoj turizma u Hrvatskoj još uvijek nije „pod kontrolom“, odnosno obilježen je intenzivnim korištenjem javnih prostora, posebice pomorskog dobra, ali i povijesnih lokaliteta (usprkos različitim oblicima zaštite), nekontroliranom uporabom resursa, napose morskih, te snažnim pritiscima na lokalne zajednice, koje pod najezdom prekomjerne potražnje gube identitet i osjećaj pripadnosti, bivaju uskraćene za pravo na stanovanje te istovremeno gube osjećaj sigurnosti u vlastitom okruženju, što se ističe kao jedna od najvažnijih konkurentskih prednosti Hrvatske i njezinih mikrodestinacija.

Uzroke takve situacije ne treba tražiti isključivo na strani turističke potražnje već prije svega na strani ponude, odnosno njezinih nositelja, a to su ne samo predstavnici javne uprave nego i poduzetnici, ali i cijelih lokalnih zajednica koje svojom inercijom, prešutnim prihvaćanjem ili ignoriranjem problema pridonose situaciji koja umnogome izmiče kontroli. Upravo različiti interesi i ponašanje dionika čine destinacije immanentno nestabilnim sustavima, što omogućava nekontrolirano korištenje i prirodnih i kulturnih turističkih resursa i atrakcija potičući istodobno i zauzimanje prostora novom izgradnjom.

U tom kontekstu Znanstveno vijeće za turizam i prostor ovom inicijativom želi potaknuti akademsku i stručnu raspravu o načinu korištenja javnih i zajedničkih dobara „za turizam, u turizmu i zbog turizma“ u Republici Hrvatskoj te, uvažavajući činjenicu da aktualna zakonska infrastruktura omogućava alate za pravodobnu reakciju, namjerava ukazati na neka od rješenja za ublažavanje i otklanjanje uočenih problema, pri čemu se posebno želi naglasiti uloga lokalne zajednice u provedbi odgovornih strategija upravljanja.

U svjetlu prethodno napisanog u nastavku smo slobodni predložiti i **okvirna područja istraživanja** koja će vas potaknuti na razmišljanje i pomoći Vam da slobodno i stvaralački obradite neku od tema koje će se svojim sadržajem uklopiti u predložena područja:

- *Turizam i 'tragedija zajedničkih dobara (plebejaca)'*
- *Kultura prostora i kvaliteta turizma: ima li prostora za javno djelovanje?*
- *Prekomjerni turizam i društveni standard: tko brine o naselju, a tko o destinaciji?*
- *Turizam, država i prirodna javna dobra u perspektivi klimatskih promjena*
- *Materijalna i nematerijalna baština i turizam; izazovi valorizacije*
- *Sigurnost kao javno dobro u svjetlu prekomjernog turizma*

Molimo Vas da sažetak svojeg izlaganja (**do maksimalno 300 riječi na hrvatskom i na engleskom jeziku**) dostavite na e-adresu voditeljice kolokvija prof. dr. Lidije Petrić: lipe@efst.hr najkasnije do **10. svibnja 2024.**

Izvršni odbor Znanstvenog vijeća za turizam i prostor HAZU najkasnije do 20. svibnja odabrat će izlagače prema kriteriju izvornosti i sukladnosti te o tome obavijestiti prijavljene autore.

Prije održavanja skupa objavit će se sažetci prihvaćenih izlaganja i detaljan program kolokvija, što će biti dostavljeno svim sudionicima skupa.

Predviđeno je da predavači za iznošenje svojih teza imaju na raspolaganju maksimalno po 7 minuta uz korištenje, prema želji, *PowerPoint* prezentacije. Nakon svake tematske grupe izlaganja bit će omogućena rasprava u trajanju do 15 minuta. Moderatori rasprave bit će: prof. dr. sc. Lidija Petrić, voditeljica Sekcije za turizam u Izvršnom odboru Znanstvenog vijeća za turizam i prostor HAZU te predstavnic suorganizatora, Ekonomskog fakulteta u Splitu, i dr. sc. Saša Poljanec Borić, zamjenica predsjednika Znanstvenog vijeća za turizam i prostor HAZU.

Kolokvij će se održati **na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Splitu (na adresi: Split, Cvite Fiskovića 5), 10. lipnja 2024. s početkom u 10.30 sati**, a izlaganja će biti otvorena znanstvenoj, stručnoj i široj javnosti.

Nakon kolokvija izlagači će biti pozvani da dostave pisane radove maksimalne veličine 8 – 10 kartica teksta, pisane proredom 1,5 u formatu *Times New Roman*, najkasnije do 1. 12. 2024. Radovi moraju sadržavati sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, ključne riječi i popis literature.

Pisani radovi koji prođu recenziju Uredništva Znanstvenog vijeća za turizam i prostor HAZU objavit će se u prvoj polovici 2025. godine u izdanju *Radova Znanstvenog vijeća za turizam i prostor HAZU*.

U nadi da ćete se odazvati ovom pozivu i potvrditi svoje sudjelovanje na kolokviju, srdačno Vas pozdravljamo.

S poštovanjem,

Izv. prof. dr. sc. Vinko Muštra,
dekan Ekonomskog fakulteta
Sveučilišta u Splitu

Akademik Nikola Bašić,
predsjednik Znanstvenog vijeća
za turizam i prostor HAZU